

Editör'den / Editorial

Dr. Zehra Zeynep SADIKOĐLU 

Türkiye'de kadına dair tartışmaları soykütüksel bir incelemeye tabi tuttuğumuzda modernleşme/batılılaşma tecrübesinin bu tartışmalara kaynaklık ettiğini ve söz konusu tartışmaların iki hatta şekillendiğini görürüz. İlk hatta bir dizi iktisadi, hukuki ve toplumsal reformla modernleşme sürecine öncülük eden zümrenin, kadını bu sürecin vitrini olarak konumlandırarak yaklaşımı yer almaktadır. Söz konusu yaklaşım, kadınla ilgili meseleleri modernleşme yönündeki toplumsal değişme ve ilerlemenin sembolü olarak ele almıştır. Oryantalistlerin kendi toplumlarında karşı çıktıkları feminist argümanlarla inşa ettiği “geride kalmış”, “ezilmiş”, “pasif” doğulu kadın yaftalamasına karşı cevap üretme ve modern bir kadın modelinin kurulması yönündeki çaba bu süreci yapılandırmıştır. Söz konusu tartışmalarda peçe, örtü, harem gibi öne çıkarılan konularda doğulu kadının “kurtarılması”na verilen önem bu çabaya yön vermiştir. Batı toplumunda kadın üzerinde eril hakimiyet biçimlerini sorunsallaştıran feminist tartışmalar, bir ideal olarak sundukları batılı kadın modeli ile söz konusu çabaya bir üst anlatı işlevi görmüştür. Modern ulus-devletin inşasını üstlenen elit zümreye mensup kadınlar ise söz konusu inşa sürecinde kendilerine atfedilen rolle ilgili belirli bir eleştirel bir tutum geliştirdiler de batılı modern kadın modelinin ihracına dayalı bu sürecin içinde bizzat yer almışlardır.

Diğer deyişle modern ulus inşası sürecini yöneten kesimden erkek ve kadınlar oryantalist söylemlerin başlattığı Müslüman kadına dair tartışmaları benimseyip sürdürmüştür. Geliştirdiği kız kardeşlik iddiasına rağmen doğulu kadın karşısında kendini hiyerarşik olarak üstün bir konuma yerleştiren feminist argümanlar bu tartışmalara çerçeve oluşturmuştur. Oryantalist söylemin inşa ettiği doğulu kadın tipolojisinin taşıdığı iddialara cevap üretme çabası, farkında olmadan bu tipolojinin yeniden üretimi ile sonuçlanmıştır. Bugün de halen bu yeniden üretimi destekleyen bakış açısının azımsanmayacak bir güce sahip olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu yeniden üretime ve modernleşme/batılılaşma sürecine eleştirel yaklaşan tepkiler ise Müslüman kadınla ilgili tartışmaların diğer hattını oluşturmaktadır.

İslâm dininin kadınlara verdiği haklar nedeniyle Müslüman kadının baskı görmediği ve/ya tahakküm yapılarından özgürleşebilecek güce sahip olduğu iddiasına dayanan bu yaklaşım, tarihsel anlamda seçici bir bakış açısı sunmuş/sunmaktadır. İlk Müslüman toplumda kadının durumuna ve kadına verilen değere atıfta bulunarak tartışmalarını temellendirmeleri ile ayırt edilmektedir. Bu yaklaşım, dünya tasavvurumuzu belirleyen değer dünyamızın içinden konuşma imkanı sunduğu için kendi içinde önem taşımaktadır. Ancak İslâm'ın yayılma döneminden günümüze Müslüman kadının yaşadığı mağduriyet ve sorunları yeterince tartışmaya açmaması nedeniyle Müslüman kadınla ilgili güncel meseleleri ve farklı kadınlık deneyimleri analizi için yeterli ve gerekli alanı sunamamaktadır.

Ayrıca üzerinde durulması gereken bir diğer nokta, bahsettiğimiz iki hat arasında oluşan alanda 1980'li yıllara kadar bu tartışmaların daha çok kadının yerine konuşan ve görüş bildiren erkekler tarafından yapılmış olduğunu. Ancak 1980 sonrası küreselleşme ve beraberinde neoliberal bir politik ekonomiye geçiş bireysel hak ve özgürlükler, kimlikle ilgili tartışmaların gündeme gelmesini sağlamıştır. Bu tartışmalarla birlikte Müslüman kadın, kendine özgü yeni bir söylem kurma imkanına kavuşmuştur. Müslüman kadınlar bu dönemden itibaren hem içinde buldukları çevre hem de seküler gruplar karşısında kendileri adına konuşabilme fırsatını yakalamıştır. Bu imkan ve fırsat ile ortaya konan tartışmalarda ise Müslüman feminizm başlığı altında birleştirilen ve birbirinden son derece farklı iki temel yaklaşım öne çıkmaktadır. Müslüman kadına özgü sorunları dile getiren ve kendini feminist olarak tanımlamayan Müslüman kadınların da Müslüman feminist olarak nitelendirilmesi bu analitik ayrımı zora soksa da bu yaklaşımlardan ilkinin Müslüman kimliğine ancak seküler bir dünya görüşüne sahip kadınların bakış açısı oluşturmaktadır. Bu bakış açısı, İslâm dininde kadının ontolojik konumunu ve Müslüman kadının bu çerçevede tabi olduğu hakimiyet biçimlerini sorgulaması ile ayırt edilmektedir. Diğerisi ise kadının ontolojik konumu ile ilgili bir sorgulama içerisinde olmayan, dini referanslarla meseleye yaklaşan ve kadın bakış açısı ile İslâmî kaynakların yeniden gözden geçirilip yorumlanması, böylece toplumsal meselelerde reform talebi ile öne çıkan yaklaşımdır.

Müslüman kadınla ilgili meseleler ise esasında bu perspektifleri aşan bir bakış açısına ihtiyaç duymaktadır. Haziran 2015'te birinci sayısı yayımlanan *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi* de bu ihtiyaca karşılık üretme, yani kadın ve erkeği birbirine karşıt kategoriler olarak ele alan dikotomik

bakış açısının ötesinde onları birbirini açıklayan ve tamamlayan taraflar olarak ele alan, ancak aynı zamanda kadınların kültürel, toplumsal, ekonomik, vb. alanlarda yaşadığı mağduriyet ve sorunları göz ardı etmeyen, bunların aşılması için insan ilişkilerinde karşılıklı sorumluluk bilincini ak-satan koşulların tespiti, analizi ve düzeltilmesine odaklanan bir yaklaşıma alan açma amacına sahiptir. Bu amaç doğrultusunda hukuk, siyaset bilimi, ekonomi, kültür, sanat, antropoloji, sosyoloji, psikoloji, ilahiyat, din bilimle-ri, iletişim gibi çeşitli alanlardan özgün araştırmalar ve kitap değerlendirmelerini yayımlamaktadır.

KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi son sayısında yine bu amaç-la farklı alanlardan makale ve kitap değerlendirmelerine yer verildi. İlk makale, Nadir Karakuş tarafından kaleme alınan “Hac Yolunda Bir Bâbür Prensesi” başlıklı çalışmadır. Yazar, bu çalışmada Bâbür Şahı'nın kızı Gülbeden Begüm'ün imparatorluğun sorunlarını çözmek için çıktığı hac yolcuğu boyunca gelişen olaylar zinciri üzerinden bize Osmanlı padişah hanımları ile Bâbür hanımlarının toplumsal, kültürel ve siyasi hayattaki etkinliklerine dair tarihsel bir panorama sunmaktadır.

İkinci makale, Gülnur Külünkoğlu'na ait “Modern Dönemde Kur'an'ın Temel Konularından Biri Olarak Kadın Hakları: Mısır ve Reşid Rızâ Üze-rinden Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmadır. Reşid Rızâ'nın kadın hakları konusunda görüşlerinin hangi bağlamda ve hangi saiklerle ortaya çıktığı sorusuna cevap arayan çalışma modernleşme bağlamında yaşanan gelişme ve İslâm'da kadın hakları konusunda Batı'dan gelen eleştirilerin Rızâ'nın görüş ve söylemleri üzerindeki etkisine işaret etmektedir.

Üçüncü sırada Funda Sezgin ve Elif Hobikoğlu'nun yükseköğretimde istihdamda cinsiyet eşitsizliğini akademik ünvanlar açısından inceleyen “Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarında İstihdamda Cinsiyet Açığının İstatistiksel Analizi” başlıklı makale yer almaktadır. Mann-Whitney-U tes-ti yardımıyla yaptıkları analizin sonucunda yazarlar, Profesör, Doçent ve Dr. Öğretim Üyesi akademik ünvanları açısından ülkemizde kadın ve erkek akademisyenler arasında istatistiki yönden anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmiştir.

Dördüncü sırada Şerif Ahmet Demirağ “Otel İşletmelerinde Karşılaşı-lan Fiziksel Sorunların Örgütsel Bağlılık ve İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Kadın Çalışanlar Üzerine Bir Araştırma” başlıklı makalede otel işlemele-lerinde çalışan kadınların işyerinde karşılaştığı fiziksel sorunların örgütsel

bağlılıkları ve iŐ tatmin d¼zeyleri ¼zerindeki etkisini istatistiki analizle ele almıştır. Son olarak, Ayhan Kandemir ve Őenay Sezgin Nartg¼n, “đretmenlerin Kendini Sans¼rleme isteği ile Toplumsal Cinsiyet EŐitliđi, rg¼tsel DıŐlanma ve Engel Algıları Arasındaki İliŐki” başlıklı makaleleriyle öğretmenlerin kendini sans¼rleme isteği algıları ile toplumsal cinsiyet eŐitliđi, rg¼tsel dıŐlanma ve rg¼tsel engel algıları arasındaki iliŐkiyi analiz etmiştir.

Kitap değerlendirmeleri b¼l¼m¼nde ise ilk olarak, Jack Holland'ın *Mizojini: D¼nyanın En Eski nyargısı: Kadından Nefretin Evrensel Tarihi* adlı kitabı Saide Zehra Yıldız tarafından deđerlendirilmiŐtir. İkinci olarak, Zeynep Sara Aydın, Hidayet Őefkat Tuksal'ın *Kadın KarŐıtı Söylemin İŐlm Geleneđindeki İzd¼Ő¼mleri* kitabını deđerlendirmiŐtir. Son olarak Fatmag¼l Berktaı'ın *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın* adlı kitabı S¼meıye Esra Kalkan tarafından deđerlendirilmiŐtir.

KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi olarak son sayıma katkı sunan yazarlarımıza ve makaleleri değerlendiren hakemlerimize teŐekk¼r ederiz.

When we analyze the women-related debates in Turkey from a genealogical perspective, we can see that they stem from the experience of modernization/westernization and take shape in two veins. The first of these is the approach adopted by the group pioneering the modernization process through a series of economic, legal and social reformations; and it positions women as the showcase of this process. This approach regards women-related issues as symbols of social evolution and advancement towards modernization. The attempt to respond to the stigmatization of the eastern woman as “underdeveloped”, “oppressed” and “passive”, which has been constructed by the orientalists with the feminist arguments to which they object in their own societies, and to establish a model for the modern woman has structured this process. The importance attached to “save” the eastern woman from certain highlighted issues such as veiling, the hijab and the harem in such debates have shaped this attempt. Feminist arguments that problematize the practices of masculine domination over the women in the western society have served as a meta-narrative of the aforementioned attempt through the proposition of a western woman as the ideal model. On the other hand, even though they have developed a critical perspective towards the role assigned to them in the construction process of the modern nation-state, the elite-class women have participated in this process of exporting the model of a western and modern woman.

In other words, men and women administering the construction process of a modern nation have adopted and maintained the perspective of the orientalist discourse towards the Muslim woman. The feminist arguments that position themselves as hierarchically superior to the eastern woman despite their claim to establish sisterhood have served as the framework of such debates. The attempt to respond to the claims put forward by the eastern woman stereotype constructed by the orientalist discourse have involuntarily resulted in the reproduction of this typology. Today, it can be said that this perspective supporting such a reproduction process possesses

a substantial amount of power. On the other hand, the other vein that constitutes the debates related to the Muslim woman is the critical approach towards the aforementioned reproduction and modernization/westernization processes. Based on the claim that the Muslim woman is not oppressed and/or is strong enough to liberate herself from domination thanks to the rights granted to women by İslâm, this approach offers a historically selective perspective. This approach can be distinguished by their arguments that refer to the position and appreciation of women in the early Muslim society. This outlook is of substantial importance in itself, since it provides us with the opportunity to speak out with our own set of values shaping our vision towards the world. However, it fails to offer a sufficient amount of space required for the analysis of actual woman-related issues as well as different womanhood experiences, as it abstains from satisfactorily bringing into question the oppression and the challenges having been faced by the Muslim woman since the expansion of İslâm.

Another point that deserves specific attention is that until the 1980s, such debates, which took place on the field virtually produced by the two veins mentioned above, were rather undertaken by men who spoke for and express their opinions on behalf of women. However, the emergence of globalization accompanied by the transition to a neoliberal political economy after the 1980s has highlighted individual rights and freedom as well as identity-related discussions. Through such discussions, the Muslim woman has obtained the opportunity to establish a new and distinctive discourse. From then on, Muslim women have found the opportunity to speak out for themselves not only in their own environment but also against secular groups. The discussions brought along by such an opportunity have given birth to two fundamental perspectives which are substantially distinctive despite being merged under the same title: Muslim feminism. Although defining the Muslim women who express the problems specific to Muslim women, but who do not define themselves as feminists, as “Muslim feminists” makes this analytical distinction difficult, it is possible to say that the first of these perspectives is that of the women with a Muslim identity but possessing a secular point of view, through which they question the ontological position of women in İslâm and the forms of domination which the Muslim woman is accordingly subjected to. The other perspective, on the other hand, does not question the ontological position of women; it approaches the subject with religious references and involves a demand for reformation

on social issues through the review and reinterpretation of İslâmic sources with a feminine point of view.

The issues related to Muslim women essentially require a vision that surpasses both of these perspectives. Having published its first issue in June 2015, *KADEM Journal of Women's Studies* aims to fulfill this requirement, or, in other words, to create room for an approach that goes beyond the dichotomy of identifying men and women as opposite categories by rather viewing them as two complementary parties defining each other, while taking notice of the oppression and the problems that women encounter in cultural, social, economic and similar spheres as well as focusing on the detection, analysis and rectification of the conditions that hinder the sense of mutual responsibility, a must-have for human relations in order to overcome such issues. To this end, *KADEM Journal of Women's Studies* publishes authentic research papers and book reviews from various fields including law, political sciences, economics, culture, arts, anthropology, sociology, psychology, theology and communication.

Serving the same purpose, the latest issue of *KADEM Journal of Women's Studies* harbors articles and book reviews from a variety of academic fields. The first of these is the article by Nadir Karakuş, entitled "A Mughal Princess on the Road To Haj". In this study, the author provides us with a historical panorama regarding the influence of the wives of Ottoman Sultans as well as Mughal ladies on social, political and cultural activities of their time, by discussing the chain of events that took place during the pilgrimage undertaken by Gulbaden Begum, Babur Shah's daughter, in order to overcome the challenges faced by the empire.

The second article is "Women's Rights as One of the Fundamental Issues of The Qur'an in the Modern Period: An Evaluation of Egypt and Rashid Riza" by Gülnur Külünkoğlu. Elaborating on the context in which Rashid Riza's views on women's rights came into existence as well as the motives behind these views, the research points out the influence of modernization-related developments and the Western criticism on the women's rights in İslâm on Riza's views and discourse.

"A Statistical Analysis for the Gender Employment Gap in Higher Education Institutions in Turkey", which is the third article of this issue, was co-authored by Funda Sezgin and Elif Hobikoğlu; it provides an analysis of gender-based inequality in terms of employment in higher education.

Through the use of a Whitney-U test for their analysis, the authors have discovered that there are statistically significant differences among female and male academicians with regards to the titles of professor, associate professor and assistant professor.

In the fourth article, which is entitled “The Effect of Physical Problems Encountered in Hotels on Organizational Commitment and Job Satisfaction: A Study on Female Employees”, Şerif Ahmet Demirağ provides a statistical analysis of the influence of physical challenges encountered by women working in hotels on their senses of organizational commitment and their levels of job satisfaction.

Last but not least, the fifth article, co-authored by Ayhan Kandemir and Őenay Sezgin Nartgün and entitled “The Relationship between Teachers’ Wish for Self-Censorship and Perceptions of Gender Equity, Organizational Ostracism and Obstruction”, offers an analysis of the correlation among teachers’ sense of referring to censoring themselves, gender equity, organizational ostracism and obstruction.

The first book review of this issue is by Saide Zehra Yıldız on *Misogyny: The World’s Oldest Prejudice: The Global History of Hatred towards Women*, a book by Jack Holland. The second book review is on Hidayet Őefkatli Tuksal’s *Kadın KarŐıtı Söylemin İslâm Geleneđindeki İzdüŐümleri* and was written by Zeynep Sara Aydın. The book review chapter of this issue is concluded by Sümeyye Esra Kalkan’s article on *Women in the Face of Monotheistic Religions*, a book by Fatmagül Berktaı.

As members of the *KADEM Journal of Women’s Studies*, we would like to thank all of our authors and referees for their contributions to our latest issue.

